

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Vera ratio ob quam innascibilitas est peculiaris notio, non item
inspirabilitas. c. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

cognitio, qua personam cognoscimus, neque est mediū, per quod in notitiā illius devenimus, nec modus ipsam cognoscēdi: sed ratio personæ à nobis cognita, qua cognita, hoc ipso persona cognoscitur: iam verò si negatione, ut inaccessibilitate cognoscitur à nobis persona Patris, non secundum aliam positivam rationem, quam paternitatis solius, vel spirationis, vel utriusque: ob id non debet inaccessibilitas diversā notio assignari; hoc est, diversā ratio cognita de persona, sed diversus modus eam cognoscendi, qui apud Scholasticos non est notio.

Rejicitur
tertio.

Tertio, vel ratio, quam de Patre per negationem cognoscimus, est ipsa negatio, & sic qualibet negatio cognita de persona erit notio, vel est ratio positiva media illa negatione cognita; & hæc erit aliqua dignitas, vel ergo est distincta à paternitate, & spiratione, & sic erit distincta notio positiva contra præcedentem opinionem, vel est ipse paternitas, & spiratio, & ita inaccessibilitas non erit notio, id est, ratio diversum cognoscendi eandem rationem de persona. Veluti si ratio infinitatis, & aliorum attributorum, quæ negatione concipiuntur & denominantur, cognoscere duplici via, & per negationem, & modo positivo, non deberet dici diversā notio naturæ & essentiae, hoc est, diversā ratio cognita, sed eadem omnino, diversio tamen modo intellecta.

11.

Quarto re-
fuitur.

Quarto, quemadmodum ratio Filij melius nobis nota est per se, quam per negationem spirationis; sic etiam ratio patris, & ratio spiratoris in patre melius secundum se cognoscuntur à nobis, & persona patris per illas rationes positivas, quæ per negationem processionis, quæ est inaccessibilitas: quis hoc non videat? melius enim cognosco principium duorum conceptu proprio productionum, quam negatione opposita. Propterea Cyrillus lib. 1. Theauri, c. 2. sic ait: Et qui Patrem nominavit Deum ab ipso, significavit quod est, qui vero ingentum dixit, ab eo, quod non est. Pater enim Filius est, genitus vero non est. Quod autem ab eo, quod est, quam ab eo, quod non est, commodius Deum nominamus, inde perspicuum erit, &c. Frustra igitur inaccessibilitas ab ipsis Theologis ea de causa constituitur notio, quia per illam persona Patris melius innotescat.

Cyrillus.

12.

Quod si dicant, per negationem illam melius à nobis primam personam cognosci, quatenus habet rationem primi principij, quia prima melius negatione innotescunt, necesse erit aliam rationem positivam primi principij, pater paternitatem & spirationem assignare. Nam si in his duabus, vel illarum altera consistit, melius proculdubio cognoscitur per illas, quam per negationem. Si autem ut negatio sit notio, satis est per illam quoquo modo cognosci personam, etiam si sub eadem dignitate cognoscatur: erit etiam inspirabilitas notio: hæc enim quoquo etiam modo reddat nobis notam secundam personam. Addant aliqui cum Alexand. 1. par. q. 69. mem. b. 4. & 5. ideò ingentum esse notionem, quia etiam si esset una sola persona, illa diceretur ingentia: ergo cum hac negatione posse persona cognosci sine paternitate, & spiratione; erit distincta notio ab illis. Sed contra est ratio manifesta: Nam eodem modo inspirabilitas in Filio, & ingenerabilitas in Spiritu sancto cognosci possent, etiam si nec Filius generaretur, nec Spiritus sanctus spiraretur, sed alijs

Quorundā
ratio refu-
tatur.
Alexand.

diversis modis procederent: id tamen non sufficit, ut illæ negationes sint peculiare notionem, quia nunc cum supponimus Filium genitum, & Spiritum sanctum inspiratum, hæc negationes satis notæ sunt per alias positivas notionem, nec illam dignitatem diversam ab illis denotant.

CAPUT V.

Vera ratio, ob quam inaccessibilitas est peculiaris notio, non item inspirabilitas.

Veram rationem assignemus, per quam inaccessibilitas dicatur à nobis notio Patris, distincta ab alijs, at vero inspirabilitas in Filio, & ingenerabilitas in Spiritu sancto non item obliuanda est doctrina Durandi in primum distinctæ quæst. 1. artic. 1. nempe negationem forme non tantum esse in aliquo subiecto, quod illa dicitur carere, sed etiam oriri ex peculiari aliqua ratione formali opposita ei, cuius dicitur esse negatio: veluti incorruptibile in cælo, quod negatio est corruptionis, nascitur ex aliqua formali ratione opposita corruptioni, nempe ex perpetuitate, vel etiam simili, quæ nomine caret: incorruptum similiter in Angelo est negatio corporis, quæ nascitur ex ratione spiritali. Illam vero rationem, unde nascitur negatio, nonnumquam negationem ipsam significamus; eò, quod notior nobis est negatio, quam forma positiva: est autem aliquando notior negatio, quia formalis ratio, quæ prius, notior est, ut corruptio, quam perpetuitas: atque ideò perpetuitatem incorruptibilitatis nomine melius significamus, & concipimus. Sic multa de Deo cognoscimus, quia melius intelligimus, quid non est, quam quod est, ut disput. 2. cap. 4. ex doctrina Patrum notauimus.

Hinc colligere licet primū rationem, ob quam inaccessibilitas sit notio, etiam si negatione significetur: qui nimirum quatuor formaliter, & expresse significet negationem, & id, quod Patris non est: materialiter tamen, & directe significet positivam aliquam dignitatem personæ, modum scilicet aliquem subsistendi illius, in quo dignitas aliqua nostro modo intelligendi apparet, & per negationem à nobis cognoscitur. Sicut incorruptum, & incorruptibile denotant æternitatem positivam, quæ sunt peculiaris causa negationis corruptionis, & corruptionis, videlicet perfectionem perpetuitatis, & Spiritus. Quam sententiam sequutus est Bonavent. in primum distinctæ 4. quæst. 4. ubi docuit, inaccessibilitatem ratione solius negationis non posse notionem esse, quia sic nullam dignitatem personæ significat: sed ratione positivæ dignitatis, quàm denotat, plenitudinem mirum, seu auctoritatem vniuersalis, & primi principij, quam ipse fontalem vocat. Cuius opinionis meminit Sanctus Thomas quæst. 2. art. 4. ad primum. Sunt etiam ex Patribus nonnulli, qui expresse cōcedunt inaccessibilitatem significari modum aliquem positivum personæ, intelligunt autem, sicut hæcenus expositum est. Sic affirmat Basilii lib. 4. contra Eunomium, cap. 2. patrem & principium, ut admittit nomen, ingentum, ut Patrem proprium, & genitum, ut proprium Filij, his verbis: Quare inaccessibilitas substantie modus, non substantia (hoc est essentia) nomen est. Et Cyrillus libro 1. Theauri, cap. 4. circa finem. Et nomine ingentum, substantiam, (hoc est essentiam) sed modum, quia Deum est, significare volumus. Damasc. quoque lib. 1. de divinis dogm. cap. 9.

cap. 9. sicut. *Qua sit, ut omnia, qua Pater habet, Filij sint, hoc vno excepto, quod ingenuus non est, quia quidem rex nec natura discrimen, nec dignitatem, atque auctoritatem, sed existentia modum indicat. Cum inquit ea voce non significari dignitatem, & auctoritatem, intelligit, qua Pater Filio antecellat: patet, ut explicauimus disput. 122. cap. 5. cum dicat significari ea voce modum existendi personae, fateri debet significari etiam positum aliquam rationem, quae nostro modo intelligendi ad dignitatem, hoc est, ad perfectionem personae pertineat. Id quod ex sententia Scholasticorum diximus esse necessarium, ut aliquid habeat rationem notionis. Accedit Nicetas in Orationem 23. Nazianz. quae est in laudem Hieronis in illa verba, *Illud item, &c. ubi ingenuum appeller Characteristica Patris proprietatem.* Cum vero Cyrillus lib. 1. Theauri, cap. 3. in principio ait: *Non est igitur ingenuum substantia, sed substantiam, de qua dicitur, non esse tali modo, significat.* Quibus verbis videtur docere, nomen hoc negationem modi, non modum substantiae significare, intelligi debet de formali, & expresse significato, ut supra notatum est: ob id tamen non negat, significare etiam pro materiali modum positum substantiae, sicut ipse etiam Cyrillus cum alijs Patribus facit. Eodem modo intelligendus est August. qui 5. lib. de Trinitate, cap. 6. & 7. contendit, eo nomine significari potius, quod non est, quam quod est: hoc enim etiam dicimus de his nominibus, quibus aliqua attributa Dei significamus, ut, *immutabile, incorporeum*, sic etiam Nicetas loco allegato dixit, nomen, *ingenuum*, negationem significare generationis.*

Secundo, ut ostendamus innascibilitatem ratione positum, quod ea voce significatur, esse quintam notionem, oportet assignare diuersum conceptum positioni eius, & aliarum. Ideo namque S. Thomas refellit hanc sententiam Bonauenturae, quam secuti sumus, quia nullum significatum positum distinctum à paternitate, & spiratione actus huius vocis, *Innascibilis*, in Patre responderet: nos vero facile possemus diuersum significatum ostendere, sequentes id, quod Bonauentura constituit. Nam qui Patrem concipit sub eodem conceptu solius paternitatis, aut solius spirationis actus, nondum ipsum expresse apprehendit, ut primum principium in Trinitate: quamuis inde deducere id possit: solum enim ipsum intelligit, ut principium peculiare filij per generationem, aut Spiritus sancti per spirationem, sed adhuc expresse non concipit patrem sub ratione primi principij. Nam quauis paternitas ostendat esse Patrem prioris origine Filio, & spiratio, prioris esse originem Spiritu sancto: non tamen ostendunt esse primum, expresse, & formaliter: ut ergo ostendamus Patrem esse primum vtitur voce, *Innascibilis*, qua per modum negationis significamus, Patrem ita esse Patrem, & ad Filium referri, ut sua paternitate constitutur prima persona, cuius ratio recte intelligitur per negationem illam ingenui, quod à nullo sit villo modo, etiam ab alia persona diuina, id quod sola notione paternitatis, & spirationis nondum expresse cognoscebamus de Patre, & emanationum: quia tamen nulla illarum relationum id supponit in sub conceptu expresse, & formaliter, id est addita notione innascibilitatis personae Patris cum sua paternitate nouo modo po-

nitudo innotescit, ut prima; & fontalis origo: Prima enim, & simplicia melius à nobis negatione cognoscuntur, ut docet Aristot. 10. Metaphysic. 18. Et hoc modo positum, quod responderet huius notioni innascibilitatis, est paternitas sub ratione primi, qua semel constituta, constat deinde quae sit secunda persona, & quae sit tertia; & ideo non oportet alias notiones multiplicare. Nam cum filio, ad solum patrem referat filium, processio vero Spiritum sanctum ad Patrem, & Filium, in quibus consideratur spiratio; non opus est ad significandam secundam, & tertiam sub ratione secunda, & tertia personae, alias notiones constituere, sicut necessaria fuit peculiaris notio ad ostendendum, personam patris esse omnium primam originem, & fontem, quod nondum sola notione paternitatis expressum erat.

Sed rogabis, utrum haec notio cum pro materiali significet positum, illud sit relatio, an absolutum, & si sit relatio, utrum eadem cum paternitate, an diueria. Respondeo, significatum positum huius vocis esse paternitatem, sub peculiari conceptu primae originis, & principij, quo non additur relatio realis noua, sed rationis, quia relationis realis non datur noua alia relatio realis. Vtrum vero, antequam intelligatur prima persona generans actu, ratio illa primae, & ingenuitatis significet relationem, an absolutum, & sit diuersa notio, dicemus disput. 140. cap. 3. & disput. 169. cap. 7. Ab hac sententia non discedunt S. Thomas, & Capreolus, quos infra citabimus disput. 140. cap. 3. cum asserunt, hac negatione significari, & innotescere rationem primi principij; tamen impugnant opinionem Bonauenturae, sed in alium longe diuersum sensum, ut ibidem dicemus, Idem docent, significari ea negatione Durandus, Caparensis, & Caiet. ut ibidem dicemus, quamuis hi tres alio modo defendant rationem peculiaris notiois, ut supra vidimus.

At vigeat aliquis hoc modo, eadem ratione ob diuersas relationes rationis possumus constituere nouas alias notiones in secunda, & tertia persona, rationem videlicet verbi & imaginis in filio, rationem etiam doni in Spiritu sancto: haec enim omnia distinguuntur, nec sunt synonyma, quia connotant simul diuersos respectus rationis supra relationes reales personales: ergo erunt diuersae notiones personarum. Respondeo in primis rationem imaginis non esse diuersam notionem à filiatione, quia in definitione filij includitur ratio imaginis, cum dicitur, *In similitudinem naturae*, ut explicauimus disput. 113. cap. 1. & 7. deinde si ratio filij intelligatur speciatim, prout est in Deo, idem est, quod ratio verbi, quia cum filius generetur per intellectum diuinum, eo ipso est verbum patris, & sic videntur in Deo haec duo distinguui sicut ratio communis, & particularis, quae non constituent diuersas notiones, ut in notationibus secundi articuli diximus: determinatur enim, & coarctatur magis ratio filij per rationem verbi, & contra etiam, ratio verbi per rationem filij, & ideo non opus est diuersam notionem intelligere. Qui enim distincte & speciatim cognoscit vnā, cognoscit & aliam, id quod paucis indicauit nobis Athanas. Orat. 1. contra Arrianos longe à medio: ostendens enim cur simul appelletur secunda persona filius, & verbum sic loquitur, *Vtrumque scriptura in vnum coaptans, Filium quidem*

A. 18.

Quid positiue significet innascibilitas supra paternitatem.

19.

Ob. 1.

Solutio.

Ratio.

Dei.

Imaginis.

Doni.

Notio.

Diuersa.

Reliquis.

20.

Athanas.

Basilus.

23.
Notiones
non distin-
guuntur per
respectus ad
creaturas.

dem eum ea de causa appellavit, ut naturalem, & verum patris substantia fuerit declararet, sed tamen, nequis humanitas aliquid edictum; genitumque intelligeret, denno etiam substantiam designans, verbum illud, & sapientiam, & splendorem nominavit; ex illis enim vocabulis impati-
bilitatem in gignendo, eternitatem item, & decorum illud, quod in Deum convenit, cogitatione apprehendimus. Ecce quomodo Athanasius existimat, ex omnibus supul-
ominibus vnam notationem filiationis Characterizant, & sigillatam significari. Idem omni-
no habet Basilus homil. in illa verba. In principio erat verbum, & ait, verbum itaque dixit, ut impassibilem pa-
tris generationem ostendat, & perfectam filij substantiam Theologizet, & incommunionem sine tempore Filij ad Pa-
trem per hanc ostendat. Et infra, Si dixisset in principio erat Filius, appellatione Filij cogitatio de passione generationis subijset. Ratione vero relationis rationis quā con-
notat verbum ad creaturas filiatione non est consti-
tuenda diversa notio personarum, quia notiones per-
sonarum non debent distinguere per respectus ad creaturas, sed inter se tantum. Et hac eadem de causa ratio doni non est distincta notio à ratione spiritus, vel amoris producti: quia solum addit supra spiritum respectum rationis ad creaturas; tum etiam, quia ratio doni est velut generica, ratio vero spiritus velut particularis; ex communi autem, & particulari non constituitur distincta notio. Ratio vero ingenti licet addat relationem illam rationis supra paternitatem; quia tamen illam addit respectu personarum intra ipsum Deum, ideo notio est primæ personæ. Reliqua quæ de voce, ingentium, notatione digna sunt, dicemus dis-
put. 140. an autem liceat aliter de notionum numero sentire, dicemus art. 4. huius quæst.

DISPUTATIO CXXXVIII.

An spiratio activa distinguatur realiter à paternitate, & filiatione.

Spirationem à paternitate, & filiatione, sola ratione nostra differre contra Scotum, & Durandum probatur, cap. 1.

Quare dicantur in Deo esse quatuor relationes reales, cap. 2. Ob solam distinctionem rationis, non prædicari spirationem, de paternitate, aut filiatione, vel contra, cap. 3.

CAPVT I.

Spirationem à paternitate, & filiatione, sola ratione nostra differre contra Scotum, & Durandum probatur.

Scot. & Du-
rand. sent.
1.

Fundamen-
tum illius.

Cum spiratio activa, quæ dicitur relatio spiratoris, sit in Patre, & Filio, à quibus Spiritus sanctus procedit, disputatur ab Scholasticis; utrum ex natura rei ab illis differat, an sola operatione nostri intellectus. Scotus autem in quodl. 5. art. 2. in fine existimat, distinguere ex natura rei, non sicut res differt à re, sed media illa distinctione, quam ipse formalem vocat, eisdem prorsus adductis rationibus, quibus docuit attributa inter se, & ab essentia, & relationes ab essentia ex natura rei formaliter distinguere, quas retulimus disput. 116 cap. 3. & disput. 120. c. 3. Præcipua tamen est, quia diversa admodum prædicata dicuntur de vna, quæ non de alia, ut satis constat; inter quæ illud maiorem vim habet, quod dicimus spirationem realiter Filio à Patre communicari; paternitatem vero, & filiationem realiter non communicari affir-

mus. Quo sane fundamento nixus Durandus in 1. d. 13. q. 2. nu. 14. octo rationibus probat, spirationem activam realiter distinguere à paternitate, & filiatione, non quidem media illa distinctione, quam ipse Durandus non admittit, ut eisdem locis durandus notauimus, sed distinctione omnino reali.

Hanc sententiam eodem modo censio esse falsam, sicut illam de distinctione attributorum ab essentia, aut essentie à relationibus, & personis eisdemque testimonijs, & rationibus refellenda est. Quare cum S. Thomas in hoc articulo in solutione 3. Caietano in hac quæst. articulo 2. & Caietaniensis ibidem 2. p. Commentarij, Matfilio in primum quæst. 30. artic. 4. dub. 2. Capreolo in primum distinct. 13. quæst. 1. art. 2. conclud. dicendam est spirationem ex natura rei, & ante nostram considerationem, idem esse cum paternitate, & filiatione; id quod præter allata testimonia in illis disputationibus confirmat etiam Boethius lib. de Trinitate cum inquit, relatio multiplicat Trinitatem, quod intelligendum est per oppositionem relatiuam, ut disput. 147. explicabitur, & Anselm. libro de Spiritu sancto, qui, ut communiter refertur, ait, in diuinis omnia esse: vnum ubi non obuiat relationis oppositio; quis tamen sit sententia Anselmi eo loco, disputatione citata cap. 4. dicemus. Adde etiam Damasc. lib. de fide cap. 1. qui ita scribit. Vnum idemque omnino sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, nisi, quod Pater genitus non est, Filius genitus est, Spiritus processit, quod autem in ea distinctione est (scilicet in essentia diuina) cogitatione sola distinguuntur.

Deinde ex sententia Durandi, & modo loquendi illius sequitur, concedendam in Deo esse quaternitatem contra definitionem Concilij Lateranensis sub Innocentio VIII. in cap. Damnamus, de summa Trinitate, & fide Catholica. Responderet Durandus in eo cap. solum damnamus sententiam, quam Ioachim. Abbas Magistro sententiarum filio imponebat; nimirum in Deo essentiam cum relationibus quaternitatem in solis relationibus. Verum hoc subterfugium inane est; eadem enim ratio est quaternitatis prioris illo modo, & hoc posterioris, quo illam affirmat Durandus: ideo namque damnamus quaternitas, quia fides Catholica non quaternitas in Deo concessit nisi Trinitatem; & totum numerum in Deo, qui solum est in personis, & relationibus, ad ternarium reduxit. Rationibus vero Scoti, & Durandi eodem modo satisfaciendum est, quo supra disputationibus allegatis respondimus, ne probarent essentiam à relationibus, seu personis ex natura rei, seu realiter distinguere.

Cæterum contra nonnullos Thomistas obiectandum est, falso eos asseruisse, spirationem distinguere realiter à paternitate, & filiatione, non in genere rei, sed in genere relationis: quoniam si realiter distinguuntur in genere relationis, ut sit etiam in genere entis distinguantur; multiplicato enim in inferiori, multiplicatur etiam superius. Nam qui potest fieri potest, ut vna relatio secundum rem non sit alia, & illæ non sint duæ res, & duo entia.

CAPVT II.

Quare dicantur in Deo esse quatuor relationes reales.

Quæ vero ratione absolute dicantur in Deo quatuor relationes reales, etiam illi realiter non distinguantur, difficile apparet. Nam, ut notum est, præter